

Megemlékezés

IN MEMORIAM SÓLYOM LÁSZLÓ (1942–2023)

Vékás Lajos

az MTA rendes tagja, professor emeritus
vekas@ajk.elte.hu

2023. október 8-án elhunyt Sólyom László professzor, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, volt köztestvérsági elnök, az Alkotmánybíróság volt elnöke. Halálával a rendszerváltás jogi megalapozásában kiemelkedő szerepet vállalt tudós távozott közülünk.

Sólyom László 1942. január 3-án született Pécsen, ugyanitt érettségizett, és szerzett jogi diplomát 1964-ben. Az egyetemi években Benedek Ferenc, a római jog professzora volt példaadó mestere. 1966 és 1969 között a Jénai Friedrich Schiller Egyetem tanársegédje, és itt doktori fokozatot is szerzett. Hazatérése után, 1983-ig az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetnek Polgári Jogi Osztályán dolgozott, amelynek vezetője, Eörsi Gyula igényes alkotó légkört teremtett, és kutatói

szabadságot biztosított a munkatársaknak. Sólyom László 1983 és 1996 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem Polgári Jogi Tanszékén volt egyetemi tanár. 1975-ben szerezte meg az állam- és jogtudomány kandidátusa, 1981-ben a tudomány doktora fokozatot. 2001-ben választották az Akadémia levelező tagjává, és 2013-ban lett az Akadémia rendes tagja.

A kép forrása: Köztársasági Elnöki Hivatal, fotó: Gilicze Bálint
Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported licenc, Wikimedia Commons

Sólyom Lászlónak és generációja legjobbjainak előbb azt a feladatot adta a történelem, hogy a szocializmusnak nevezett államkapitalista diktatúra évtizedeiben átmentsék a jogi kultúra évezredes értékeit, és ébren tartásuk a jogrend társadalomszervező erejének jelentőségébe vetett hitet. Sólyom László akadémiai intézeti és egyetemi pályája alatt a magyar és az összehasonlító polgári jog területén folytatott tudományos kutatásokat. Előbb a kártérítési felelősség kérdései foglalkoztatták; e körben elért eredményeit foglalta össze *A polgári jogi felelősség hanyatlása* (Akadémiai Kiadó, 1977) című monográfiájában, amely angol nyelven is megjelent (Akadémiai/Sijthof, 1980). Ezután a környezetvédelem jogi problémáival foglalkozott behatóan; összegzését *Környezetvédelem és polgári jog* című művében (Akadémiai Kiadó, 1980) tette közzé. E témakörhöz később még egyszer visszatért: *Die Verantwortung für den Schutz unserer Lebensgrundlagen* (Robert-Bosch-Stiftung, 2007). Kimagasló sikereket ért el az emberi személyiség magánjogi védelmének kidolgozásában: *A személyiségi jogok elmélete* (KJK, 1983). Ez a monográfiája németül két kiadónál is napvilágot látott (Budapest, Akadémiai Kiadó, 1984 és Köln, Heymann, 1984).

Az 1980-as években Sólyom László tevékenyen részt vett a környezetvédelmi mozgalmakban, mindenekelőtt a Duna Kör tevékenységében; élen járt a bős-nagymarosi vízlépcső elleni megmozdulásokban is. Ezek az ellenzéki szerveződések az agónia éveit élő rendszer korlátait feszegették. Sólyom László 1989-ben a Magyar Demokrata Fórum elnökségi tagja lett, és mértékadó szereplője volt az Ellenzéki Kerekasztalnak.

Az 1990-es év alapvető politikai fordulatai megnyitották a lehetőséget Sólyom László számára ahhoz, hogy széles körű elméleti felkészültségével támogatott szilárd állam- és jogfilozófiai elveit a gyakorlatba ültesse át. Nem vállalt kormányzati tisztséget, hanem a jogállam megalapozásában döntő új intézmény, az Alkotmánybíróság elnöke lett. E tisztséget 1998-ig töltötte be, és számos elvi határozat (például a halálbüntetés eltörlése) fűződik a nevéhez. Meghatározó szerepe volt a demokratikus jogállam megteremtésében. Elnöki tevékenysége alapvetően járult hozzá az európai hagyományokra alapozott alkotmánybírósági gyakorlat kialakításához. Az első évtized praxisát és a követett elveket könyvekben is összefoglalta: *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon* (Osiris, 2001; németül Nomos, 1995; angolul University of Michigan, 2000). Alkotmánybírósági elnöki időszaka alatt végzett tudományos munkássága jelentékeny mértékben járult hozzá az alkotmányjog elméleti alapjainak lerakásához: *Pártok és érdekszervezetek az Alkotmányban* (Rejtjel, 2004), *Normahierarchia az Alkotmányban* (MTA, 2014), *Das Gewand des Grundgesetzes: Zwei Verfassungssikonen – Ungarn und Deutschland* (Berliner Wissenschaftsverlag, 2017).

Sólyom Lászlót 2005-ben az Országgyűlés köztársasági elnökké választotta; ezt a tisztséget 2010-ig viselte. A politikai feszültségekkel terhes években ismételten tanúságot tett autonóm személyiségéről, ismételten bizonyította az alkotmá-

nyos rendbe vetett szilárd meggyőződését: *Egy elnökség lenyomata – Válogatott beszédek és interjúk* (Századvég, 2010).

Sólyom László páratlanul gazdag tudományos (polgári jogi, alkotmányjogi) munkásságának eredményeit és közéleti (alkotmánybírósági elnöki, köztársasági elnöki) tevékenységének publikált dokumentumait három kötetben tették közzé: *Documenta* (HVG-ORAC, 2019).